

Засновник і видавець:

Дніпропетровський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління
при Президентіві України

Головний редактор
СЕРЬОГІН С. М.,
д-р наук держ. упр., проф.

Редакційна колегія:
ХОЖИЛО І. І.,
д-р наук держ. упр., доц. (заст. голов. ред.)
РУДІК О. М.,
канд. політ. наук, доц. (відп. секретар)
ШАРОВ Ю. П.,
д-р наук держ. упр., проф.
ЛИПОВСЬКА Н. А.,
д-р наук держ. упр., проф.
ГОНЧАРУК Н. Т.,
д-р наук держ. упр., проф.
ВІКТОРОВ В. Г.,
д-р філос. наук, проф.
БОРОДІН Є. І.,
д-р іст. наук, проф.
РЕШЕТНІЧЕНКО А. В.,
д-р філос. наук, проф.
ГЛОТОВ Б. Б.,
д-р філос. наук, проф.
МАМАТОВА Т. В.,
д-р наук держ. упр., проф.
БОБРОВСЬКА О. Ю.,
д-р наук держ. упр., проф.
ПРОКОПЕНКО Л. Л.,
д-р наук держ. упр., проф.
БАКУМЕНКО В. Д.,
д-р наук держ. упр., проф.
ДРЕШПАК В. М.,
д-р наук держ. упр., доц.
КОЛЕСНИКОВ Б. П.,
д-р наук держ. упр., доц.
ОВЧИННИКОВА О. П.,
д-р екон. наук, проф. (Російська Федерація)
ГУГНІН О. М.,
д-р філос. наук, проф. (Республіка Польща)
АНТОНОВА О. В.,
канд. наук держ. упр., доц.
САВОСТЕНКО Т. О.,
канд. екон. наук, доц.

Друкується за рішенням
ученої ради Дніпропетровського
регіонального інституту державного
управління Національної академії
державного управління
при Президентіві України
протокол № 2/166 від 25.02.2014 р.

Періодичність – чотири рази на рік

*Збірник наукових праць
«Державне управління
та місцеве самоврядування» згідно
з рішенням Президії ВАК України включений
до переліку наукових фахових видань
у галузі науки «Державне управління»
(постанова № 1-05/4 від 14.10.09)*

© Дніпропетровський регіональний інститут
державного управління НАДУ
при Президентіві України, укладання, художнє
оформлення, оригінал-макет, 2014

ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

УДК 35.078:681.518

Валерій ДРЕШПАК

Національна академія державного управління
при Президентіві України

Дніпропетровський регіональний інститут державного управління

ПЕРІОДИ РОЗВИТКУ ДЕРЖАВНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ: ЗМІСТ І ХРОНОЛОГІЧНІ МЕЖІ

Розкривається зміст основних періодів розвитку державної інформаційної політики України (2000 – 2013 рр). Виокремлюються три періоди, у межах яких аналізуються процеси розвитку правової бази державної інформаційної політики України, суб'єктів і об'єктів державного управління в інформаційній сфері.

Ключові слова: державна інформаційна політика, періодизація державної політики, суб'єкти державної політики, об'єкти державної політики, засоби масової інформації, комунікативна діяльність.

Валерій Дрешпак. Периоды развития государственной информационной политики Украины: содержание и хронологические рамки

Раскрывается содержание основных периодов развития государственной информационной политики Украины (2000 – 2013 гг.). Выделяются три периода, в рамках которых анализируются процессы развития правовой базы государственной информационной политики Украины, субъектов и объектов государственного управления в информационной сфере.

Ключевые слова: государственная информационная политика, периодизация государственной политики, субъекты государственной политики, объекты государственной политики, средства массовой информации, коммуникативная деятельность.

© Дрешпак В. М., 2014

Valerii Dreshpak. Periods of development of the public information policy of Ukraine: the content and the chronological framework

Determined the content of the main periods of development of the public information policy of Ukraine (2000 – 2013 years). Three periods were within which analyses the processes of development of legal framework of the public information policy of Ukraine, subjects and objects of the state control in the sphere of information.

Key words: public information policy, the periodization of the public policy, the subjects of public policy, objects of public policy, mass-media, communication activities.

Актуальність цього дослідження обумовлена рядом завдань теоретичного та прикладного характеру. Розробка періодизації розвитку державної інформаційної політики України дозволяє виявити еволюцію пріоритетів, підходів до формування та реалізації цієї державної політики, а також тенденції та закономірності державного управління інформаційною сферою держави на сучасному етапі. На основі ретроспективного аналізу державної політики можуть бути сформульовані прогнози, які дозволять запобігти певним проблемам в інформаційній сфері, або в разі виникнення таких проблем ефективно їх розв'язувати.

Нами не виявлено спеціальних досліджень, де б комплексно розкривалися всі періоди еволюції державної інформаційної політики України до наших днів. Водночас є праці, де досліджувалася державна політика в окремих сферах інформаційної діяльності, а саме: у сфері засобів масової інформації (Д. Дуцик, І. Мащенко, В. Петренко); у сфері розвитку інформаційного суспільства, інформатизації, формування електронного урядування (О. Кукарін, А. Семенченко, С. Чукут); у сфері бібліотечної справи (Л. Голоха). Проте дослідники мало уваги приділяють поточному періоду розвитку та прогнозуванню перспектив еволюціонування державної інформаційної політики України, що й актуалізує це дослідження.

Метою статті є визначення змісту та хронологічних меж основних періодів розвитку державної інформаційної політики України з 2000 р. до сьогодні.

Періодизацію державної інформаційної політики ми здійснюємо з урахуванням таких трьох аспектів: розвиток національного законодавства як правової основи цієї державної політики, структура та діяльність суб'єкта управління у сфері цієї державної політики, стан та основні зміни об'єкта управління (власне інформаційної сфери). Проведений аналіз, на наш погляд, дозволяє на цей час вести мову про п'ять таких періодів. Перші два з них припадають на етап становлення цієї державної політики (їх проаналізовано в нашому попередньому дослідженні [4]).

Третій період охоплює 2000 – 2004 рр. Він характеризується

спробами уніфікувати нормативно-правову базу у сфері інформаційних відносин та конкретизувати напрями і завдання державної інформаційної політики України. В умовах звуження державного сектору масових комунікацій держава намагається сприяти діяльності державних і комунальних ЗМІ, насамперед у регіонах, відбувається розширення сфери застосування інформаційно-комунікаційних технологій, починається формування електронного уряду. У цей період зазнають численних коригувань закони, прийняті раніше. За нашими підрахунками, було прийнято 9 законів і 70 поправок до законів, що стосувалися проблем інформаційної сфери, у тому числі закони України «Про електронні документи та електронний документообіг» та «Про електронний цифровий підпис».

У 2002 р. був запропонований до обговорення проект Інформаційного кодексу України, розроблений Державним комітетом інформаційної політики, телебачення і радіомовлення України. Ряд нових правових норм, що мали б захищати журналістів від втручання в їх законну діяльність, містив прийнятий у цей період Кримінальний кодекс України [3]. Були прийняті Державні програми «Журналіст», «Мала преса», «Районне радіо і телебачення» [9]. Цього ж року до Верховної Ради з ініціативи Кабінету Міністрів України був поданий проект Закону України «Про концепцію національної інформаційної політики України» (відхилений Верховною Радою у 2004 р.). У 2003 р. розпочала роботу в ефірі державна телерадіокомпанія «Всесвітня служба „Українське телебачення і радіомовлення”», що мала вирішувати питання інформаційної присутності України у світовому інформаційному просторі.

У 2000 р. повністю оновився склад Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, було заявлено про нові підходи до питань ліцензування телерадіоорганізацій, контролю за дотриманням ними ліцензійних умов діяльності. Особливо критичний стан щодо роботи в позаліцензійному полі був у галузі кабельного телебачення, де приблизно з 400 функціонуючих операторів ліцензійне унормування пройшли менше ніж 100 [7].

У січні 2003 р. Державний комітет інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України (Держкомінформ) був реорганізований у Державний комітет телебачення і радіомовлення України (Держкомтелерадіо України). У серпні 2004 р. утворене Міністерство транспорту та зв'язку України, а у вересні 2004 р. – Державний департамент з питань зв'язку та інформатизації. Останні зміни обумовлювалися тим, що одним із пріоритетних напрямів державної інформаційної політики на цей час стає формування електронного уряду.

У цей період відбувалося інтенсивне становлення, розроблення

й упровадження основних компонентів електронного урядування: прийняття нормативно-правової бази, створення урядового веб-порталу, уведення в органах державної влади системи автоматизованого діловодства та контролю виконавської дисципліни, розвитку телекомунікаційної інфраструктури. Зокрема, основні завдання держави та окремих органів влади за цим напрямом були сформульовані в Указі Президента України «Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні» (липень 2000 р.), Постанові Кабінету Міністрів України «Про порядок оприлюднення в мережі Інтернет інформації про діяльність органів виконавчої влади» (січень 2002 р.), наказі Державного комітету зв'язку та інформатизації України «Про Порядок надання інформаційних та інших послуг з використанням електронної інформаційної системи „Електронний Уряд”» (серпень 2003 р.) та інших документах.

На початку 2000-х рр. з'являються сайти популярних журналів «Кореспондент», «Телекритика», інтернет-видання «Українська правда». Виникає інтернет-радіо [13]. На початок 2005 р. в Україні за різними даними вже нараховувалося від 5,2 млн до 9,5 млн активних користувачів мережі Інтернет.

Проте стратегія державної інформаційної політики на цьому етапі так і не була оголошена, оскільки робота над Інформаційним кодексом України та Концепцією національної інформаційної політики, незважаючи на офіційно встановлені терміни, не мала завершення. Комунікативна політика органів публічної влади здійснювалася шляхом забезпечення повної підконтрольності ЗМІ владі та провладним політико-економічним групам, маніпулюванням громадською думкою, що мало найбільш яскравий вияв у період парламентської виборчої кампанії 2002 р. та виборів Президента України у 2004 р.

Журналістські, громадські та політичні організації України найбільш активно саме в цей період намагаються привернути увагу влади та світової спільноти до проблем щодо утисків ЗМІ та окремих журналістів в Україні. Серед найважливіших проблем називають контроль за змістом інформаційних програм і газетних статей, перешкоджання функціонуванню ЗМІ та виконанню журналістами професійних обов'язків, тиск на ЗМІ за допомогою судових позовів і створення нерівних умов для конкуренції, контроль у державних і комунальних ЗМІ. Найбільшого розголосу набувають справи про вбивство журналістів Г. Гонгадзе та І. Александрова [8; 10; 11].

Таким чином, цей період, що тривав трохи більше ніж п'ять років (з кінця 1999 р. до початку 2005 р., коли були сформульовані нові пріоритети державної інформаційної політики України), став надзвичайно суперечливим і характеризувався: прогресом у галузі

інформатизації та формуванні електронного уряду, нереалізованими ідеями в частині кодифікації інформаційного законодавства та регресом у частині забезпечення свободи слова.

Четвертий період (2005 – 2010 рр.) характеризується суттєвим зниженням темпів законотворчості в інформаційній сфері, відсутністю кардинальних змін у системі управління галузями інформаційної сфери, намаганнями лібералізувати комунікативну політику органів публічної влади, наблизити до європейських стандартів державну політику у сфері ЗМІ, інтенсивною роботою з визначення основних напрямів і формуванням основ розвитку інформаційного суспільства та впровадження електронного урядування в Україні. Як зазначав Президент України В. Ющенко у своїй промові на пленарному засіданні ПАРЕ у січні 2005 р., дії виконавчої влади у сфері забезпечення реальної свободи висловлювання та поліпшення ситуації з функціонуванням ЗМІ будуть спрямовані на дотримання фундаментальних принципів Ради Європи, захисту прав людини, плюралістичної демократії та верховенства права [1].

У березні 2005 р. відбулося кілька подій, які продемонстрували курс на нові підходи до державної інформаційної політики України. Так, 10 – 11 березня у Києві проходила 7-ма Європейська міністерська конференція з питань політики у сфері ЗМІ, де розглядалися актуальні проблеми європейської медіаполітики та комунікативної політики. Секретаріат Президента України розпочав розробку засад, які б стали основою концепції для нової державної інформаційної політики України. Вони мали базуватися на постулатах та цінностях громадянського суспільства, відповідати сучасним європейським нормам, ґрунтуватися на принципах вільного і безперешкодного функціонування ЗМІ, упровадження яких розглядається як безпосередній обов'язок держави [7]. Створена в січні 2005 р. Коаліція громадських організацій «Суспільне мовлення» презентувала проект Зasad редакційної політики інформаційних редакцій Суспільного (громадського) мовлення України. Таким чином, формувався орієнтир на нову стратегію держави в інформаційній сфері, упровадження в Україні нових стандартів роботи журналістів, створення суспільного телерадіомовлення, принципів саморегулювання медійної галузі.

Протягом цього періоду, за нашими підрахунками, було прийнято 5 нових законів України та внесено 69 змін до чинних законів в інформаційній сфері. Переважна увага тепер приділялася питанням розвитку інформаційного суспільства, електронного урядування. Так, у 2005 р. відбулися парламентські слухання з питань розвитку інформаційного суспільства в Україні, рекомендації яких були затверджені постановою Верховної Ради України, а згодом знайшли

відображення і в Указі Президента України «Про першочергові завдання щодо впровадження новітніх інформаційних технологій». Був прийнятий Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007 – 2015 роки». У 2008 р. була затверджена Доктрина інформаційної безпеки України. У 2009 – 2010 рр. були дві спроби подати з ініціативи Кабінету Міністрів України до Верховної Ради України проекти Закону України «Про Концепцію державної інформаційної політики» (перший було відкликано ініціатором подання, а другий – відхилено Верховною Радою після другого читання у липні 2011 р.).

Приділялася увага й іншим аспектам державної інформаційної політики. З липня 2007 р. державна телерадіокомпанія «Всесвітня служба „Українське телебачення і радіомовлення”» перейшла на цілодобове мовлення з титруванням телепрограм англійською мовою. У грудні 2008 р. було ратифіковано Європейську конвенцію про транскордонне телебачення. У липні 2009 р. Указом Президента України була затверджена Доктрина інформаційної безпеки України, де, зокрема, визначалися напрями державної політики у сфері інформаційної безпеки України. У січні 2010 р. Кабінет Міністрів України схвалив Концепцію проекту Закону України «Про основні засади державної комунікативної політики». Наприкінці цього періоду знову актуалізувалася тема створення суспільного (громадського) телерадіомовлення. У вересні 2010 р. під головуванням Президента України Віктора Януковича відбулося засідання Громадської гуманітарної ради, де було затверджено Концепцію створення і діяльності Національної громадської телерадіокомпанії України.

Окремі зміни, що стосувалися перерозподілу функцій між суб'єктами реалізації державної інформаційної політики України відбулися наприкінці 2005 р., коли питання мовної політики було вилучено в Держтелерадіо і передано до Міністерства культури України. На початку 2006 р. функція реєстрації друкованих ЗМІ була передана до Міністерства юстиції України. У березні 2008 р. на базі управління інформатизації Державного департаменту з питань зв'язку та інформатизації був утворений Державний комітет інформатизації, який у липні 2010 р. був ліквідований, а його правонаступником став Державний комітет України з питань науки, інновацій та інформатизації. Але вже у грудні 2010 р. за Указом Президента України «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» цей Державний комітет було реорганізовано в Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації України. Було встановлено, що його діяльність спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра освіти та науки України.

Також цим указом було створено Державну службу України з

питань захисту персональних даних та реорганізовано Державний комітет архівів України в Державну архівну службу України, з покладанням на цю службу функцій з реалізації державної політики у сфері створення та забезпечення функціонування системи страхового фонду документації. Діяльність цих двох служб спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через міністра юстиції України. До системи центральних органів виконавчої влади також належать такі суб'єкти державної інформаційної політики, як Державний комітет телебачення і радіомовлення України та Адміністрація Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України.

Водночас, на думку А. Семенченка та А. Журавльова, у цей період посилилась конкуренція між органами державної влади за повноваження у сфері інформатизації та розвитку інформаційного суспільства, наслідком якої стала децентралізація управління і розпорощення функцій головного суб'єкта управління серед інших органів державної влади, втрата ефективності управління та контролю в цій сфері [12].

Протягом цього періоду інформаційно-комунікативна активність українців продовжувала зміщуватися в Інтернет-простір. Станом на 2010 р. в Україні за даними з різних джерел уже налічувалося від 12,5 млн до 16 млн користувачів мережі Інтернет. Це сприяє модернізації різних галузей інформаційної діяльності. Зокрема, розвиток бібліотек спрямовується на забезпечення сучасних потреб користувачів у бібліотечно-інформаційних продуктах і послугах на основі широкого використання інформаційних технологій, інтеграції внутрішніх і зовнішніх інформаційних ресурсів.

У контексті розвитку електронного урядування в цей період удосконалюється урядовий веб-портал у частині забезпечення надання послуг громадянам та представникам бізнесу, уніфікуються системи електронного документообігу органів виконавчої влади, створюється інфраструктура електронного цифрового підпису, продовжується об'єднання центральних органів виконавчої влади в єдину захищену мережу спеціального зв'язку.

У 2007 – 2008 рр. відбулося значне позбавлення у вітчизняній книговидавничій сфері. Щоправда, уже у 2009 р. фінансова криза внесла свої корективи і аж до 2011 р. спад тривав [2].

Таким чином, цей період ми відміряємо від лютого-березня 2005 р. до січня 2011 р. Завершенням цього тривалого періоду, на наш погляд, є набуття чинності та ухвалення кількох важливих документів, які закріпили нові підходи в державній інформаційній політиці України. Так, 1 січня 2011 р. набув чинності Закон України «Про захист персональних даних», прийнятий у червні 2010 р.

У січні 2011 р. були прийняті закони України «Про інформацію» (нова редакція) та «Про доступ до публічної інформації». У грудні 2010 р. Кабінетом Міністрів України була схвалена Концепція розвитку електронного урядування в Україні. Тобто цей період тривав майже шість років. Оголошені на його початку пріоритети були частково реалізовані у сфері забезпечення свободи слова, модернізації комунікативної політики органів публічної влади. Прикметним є те, що формування правової основи сучасних відносин в інформаційній сфері на європейських засадничих принципах було завершено вже після виборів нового Президента України. Це свідчить, що з принципових політичних питань, які обумовлені прагненням України до європейської інтеграції, державна інформаційна політика має і може бути спадковою.

П'ятий період (з 2011 р. до 2015 р.) характеризується насамперед процесами модернізації інформаційної сфери в цілому, що вимагатиме постійного вдосконалення її правового регулювання та, можливо, змін у системі управління її галузями. Його завершальною хронологічною межею, на наш погляд, стане кінець 2015 р. – перша половина 2016 р., коли державна інформаційна політика України зможе набути нових рис, що обумовлюватиметься вищезазначеними процесами, а також традиційними для української політики трансформаціями після президентських і парламентських виборів.

З початку цього періоду було прийнято 4 Закони України та внесено 83 зміни до чинного законодавства в інформаційній сфері. Зокрема, у липні 2013 р. було внесено зміни до деяких законів України щодо забезпечення прозорості відносин власності стосовно ЗМІ. Про введення такої норми мова йшла ще із середини 2000-х рр.

Структура суб'єктів державного управління в інформаційній сфері поки що залишається без змін. Але слід звернути увагу, що в грудні 2012 р. уперше було утворено Комітет Верховної Ради України з інформатизації та інформаційних технологій. Це рішення обґрунтовувалося необхідністю більш посиленої уваги законодавців до цієї галузі, що динамічно розвивається.

У 2012 р. знову активізувалися дискусії щодо реформування державних і комунальних друкованих ЗМІ, що серед іншого передбачає виведення зі складу їх засновників органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Відповідні законопроекти подані до Комітетів Верховної Ради України.

У січні 2013 р. до довічного ув'язнення було засуджено О. Пукача, який здійснив у вересні 2000 р. вбивство журналіста Г. Гонгадзе.

З вересня 2011 р. в Україні почалося тестове, а з початку 2012 р. – постійне мовлення в цифровому стандарті DVB-T2.

Рішеннями Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення у 2011 р. було ліцензовано 28 загальнонаціональних і 84 регіональних мовники для роботи в цьому форматі. Згідно з угодою, підписаною від України в Женеві ще у 2006 р., до 2015 р. українське телебачення має перейти винятково на цифрове мовлення.

У 2012 р. сфера книговидання України досягла за кількістю виданих найменувань книг і сукупним тиражем найвищих показників за період незалежності. Інтенсивно розвивається український сегмент мережі Інтернет. Станом на перший квартал 2013 р. користувачів цієї мережі налічувалося за різними даними від 17,3 млн до 20 млн осіб. У 2013 р. Україна отримала кириличний домен «.укр», заявка на який розглядалася з листопада 2009 р., та почала реєстрацію в ньому.

На користь нашого припущення, що завершальною межею періоду, який зараз триває, може бути 2015 р., свідчить визначення цього року роком виконання ряду амбітних планів, передусім у сфері розвитку інформаційного суспільства, яка стає нині чи не провідним напрямом державної інформаційної політики України. Тобто мають відбутися серйозні зміни об'єкта цієї політики, що вимагатиме від держави формування нових пріоритетів і завдань. Зокрема, найближчим часом можуть постати питання про визначення підходів до регулювання різних аспектів діяльності в мережі Інтернет та інші близькі до нього.

До завершення цього періоду може актуалізуватися і питання про зміну структури державного управління в інформаційній галузі у зв'язку зі змінами структури інформаційної сфери в цілому та розпорошенням функцій щодо галузі інформатизації, яка в цій сфері розвивається найбільш динамічно. Так, А. Семенченко та А. Журавльов вважають, що загальною тенденцією, починаючи з 1995 р., коли вперше в Україні було створено окремий центральний орган виконавчої влади, який здійснював управління сферою інформатизації на загальнодержавному рівні – Національне агентство з питань інформатизації при Президенті України, стали зміни, результатом яких було, зокрема, пониження статусу та кадрового ресурсу головного суб'єкта управління в цій сфері. Сьогодні ні один з існуючих центральних органів виконавчої влади не в змозі самостійно розв'язати проблеми розбудови інформаційного суспільства та впровадження електронного урядування. Як варіант автори розглядають створення Міністерства інформації із залученням до його складу окремих центральних органів виконавчої влади в цій сфері [12]. На думку В. Конах, державне регулювання та державне управління в інформаційній сфері України також потребує оптимізації. Дослідниця обґрунтовує необхідність утворення Національної ради України з питань комунікацій (на базі Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення, а також Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері

зв'язку та інформатизації) як незалежного органу з регуляторними та наглядовими повноваженнями і Міністерства з комунікацій, інформації та інформатизації України (на базі Державного комітету телебачення та радіомовлення України з передачею частини повноважень від Державного агентства з питань науки, інновацій та інформатизації України) як центрального органу виконавчої влади в інформаційній сфері [6, с. 102].

Такі пропозиції можуть мати високу ймовірність реалізації. До того ж зміни в цьому плані, на наш погляд, можуть відбутися за умови внесення кардинальних змін до Конституції України, де на цей час призначення та звільнення Голови Державного комітету телебачення та радіомовлення віднесено до повноважень Верховної Ради України. Сьогодні, порівняно із серединою 1990-х рр., цей Державний комітет уже не відіграє такої визначальної ролі в інформаційній сфері держави. Але наявність зазначеної конституційної норми обумовлює поки що необхідність збереження його в структурі державного управління.

Отже, розвиток державної інформаційної політики України з 1991 р. проходив у кілька етапів, у кожному з яких були свої пріоритети, відмінні проблеми та підходи до їх розв'язання, різна структура державного управління (державного регулювання) в інформаційній сфері. Кожен період тривав орієнтовно п'ять років. Етап становлення державної інформаційної політики України тривав, на наш погляд, до 1999 р., охоплюючи два періоди. Потому слід розглядати періоди подальшого розвитку цієї державної політики на основі сформованої правової бази та системи державного управління інформаційною сферою. Таким чином, протягом третього – п'ятого періодів розвитку пріоритет змістився до вдосконалення чинної нормативно-правової бази та структури управління і різних аспектів сфери розвитку інформаційного суспільства (зокрема, на перші позиції виходять електронне урядування, безпека електронних комунікацій, упровадження новітніх технологій тощо). Прикметно, що виокремлені періоди лише частково збігаються з відповідними виборчими циклами, а більшою мірою залежать від стану і темпів розвитку саме об'єкта цієї державної політики.

Подальші дослідження з цієї тематики доцільно зосередити на розробленні методології та здійсненні прогнозування розвитку державної інформаційної політики України.

Список використаних джерел

1. **Відданість** демократії і правам людини // Уряд. кур'єр. – 2005. – № 15. – С. 3.
2. **Державний** комітет телебачення і радіомовлення України. – Режим доступу: comin.kmu.gov.ua.
3. **Дрешпак В. М.** Новий Кримінальний кодекс України у контексті

правового блоку проблем державної інформаційної політики / Валерій Дрешпак // Акт. пробл. держ. упр. : зб. наук. пр. – Д. : ДФ УАДУ, 2001. – Вип. 2 (5). – С. 77 – 83.

4. **Дрешпак В. М.** Становлення державної інформаційної політики України: зміст і хронологічні межі основних періодів / Валерій Дрешпак // Держ. упр. та місц. самоврядування : зб. наук. пр. / редкол. : С. М. Серьогін (голов. ред.) [та ін.]. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2013. – Вип. 4 (19). – С. 3 – 13.

5. **Інформаційний** простір – за європейськими стандартами // Уряд. кур'єр. – 2005. – № 49. – С. 2.

6. **Конах В. К.** Національний інформаційний простір України: проблеми формування та регулювання / Конах Вікторія Костянтинівна // Стратегічні пріоритети. – 2013. – № 2. – С. 97 – 103.

7. **Мащенко І. Г.** Лики і лиця телерадіопростору / І. Г. Мащенко. – К. : Українська Медіа Спілка, 2003. – 352 с.

8. **Політична** цензура в Україні: Факти. Тенденції. Коментарі / упоряд. О. Палій та ін. – К. : ТДВ Мистецька агенція «Територія А», 2002. – 112 с.

9. **Положення** про Державний комітет інформаційної політики, телебачення і радіомовлення України : затверджено Указом Президента України від 25 лип. 2000 р. № 919 // Уряд. кур'єр. – 2000. – № 140. – С. 10.

10. **Преса** і влада. Біла книга про утилки засобів масової інформації та окремих журналістів в Україні. – К. : Журналістський фонд України, 2002. – 176 с.

11. **Преса** і влада: хроніка протистояння 2001. – К. : Ін-т масової інформації, 2002. – 86 с.

12. **Семенченко А. І.** Теоретико-методологічні засади інституалізації державного управління у сфері електронного урядування / Семенченко А. І., Журавльов А. В. // Держ. упр.: теорія та практика : електрон. наук. фах. вид. – 2011. – № 2. – Режим доступу : www.nbuv.gov.ua/e-journals/Dutp/2011_2/txts/Semenchenko.pdf.

13. **Чабаненко М.** Возникновение и развитие Интернет-СМИ в Украине / Мирослава Чабаненко // RELGA : науч.-культурол. журн. – 2011. – № 15 (233). – Режим доступа : www.relga.ru/Environ/WebObjects/tgu-articles.

List of references

1. **Viddanist** demokrattii i pravam liudyny // Uriad. kurier. – 2005. – № 15. – С. 3.
2. **Derzhavnyi** komitet telebachennia i radiomovlennia Ukrainy. – Rezhym dostupu : comin.kmu.gov.ua.
3. **Dreshpak V. M.** Novyi Kryminalnyi kodeks Ukrainy u konteksti pravovoho bloku problem derzhavnoi informatsiinoi polityky / Valerii Dreshpak // Akt. probl. derzh. upr. : zb. nauk. pr. – D. : DF UADU, 2001. – Vyp. 2 (5). – S. 77 – 83.
4. **Dreshpak V. M.** Stanovlennia derzhavnoi informatsiinoi polityky Ukrainy: zmist i khronolohichni mezhi osnovnykh periodiv / Valerii Dreshpak / Derzh. upr. ta mists. samovriadvannia : zb. nauk. pr. / redkol. : S. M. Serohin (holov. red.) [ta in.]. – D. : DRIDU NADU, 2013. – Vyp. 4 (19). – S. 3 – 13.
5. **Informatsiinyi** prostir – za yevropeiskymy standartamy // Uriad. kurier. – 2005. – № 49. – С. 2.
6. **Konakh V. K.** Natsionalnyi informatsiinyi prostir Ukrainy: problemy

formuvannya ta rehuliuвання / Konakh Viktoriia Kostiantynivna // Stratehichni priorityety. – 2013. – № 2. – S. 97 – 103.

7. **Mashchenko I. H.** Lyky i lytsia teleradioprostoru / I. H. Mashchenko. – K. : Ukrainska Media Spilka, 2003. – 352 s.

8. **Politychna** tsenzura v Ukraini: Fakty. Tendentsii. Komentari / uporiad. O. Palii ta in. – K. : TDV Mystetska ahentsiia «Terytorii A», 2002. – 112 s.

9. **Polozhennia** pro Derzhavnyi komitet informatsiinoi polityky, teleshchennia i radiomovlennia Ukrainy : zatverdzheno Ukazom Prezydenta Ukrainy vid 25 lyp. 2000 r. № 919 // Uriad. kurier. – 2000. – № 140. – S. 10.

10. **Presa** i vlada. Bila knyha pro utysky zasobiv masovoi informatsii ta okremykh zhurnalistiv v Ukraini. – K. : Zhurnalistykyi fond Ukrainy, 2002. – 176 s.

11. **Presa** i vlada: khronika protystoiannia 2001. – K. : In-t masovoi informatsii, 2002. – 86 s.

12. **Semenchenko A. I.** Teoretyko-metodolohichni zasady instytualizatsii derzhavnogo upravlinnia u sferi elektronnoho uriaduvannya / Semenchenko A. I., Zhuravlov A. V. // Derzh. upr.: teoriia ta praktyka : elektron. nauk. fakh. vyd. – 2011. – № 2. – Rezhym dostupu : www.nbu.gov.ua/e-journals/Dutp/2011_2/txts/Semenchenko.pdf.

13. **Chabanenko M.** Vozniknovenie i razvitie Internet-SMI v Ukraine / Miroslava Chabanenko // RELGA : nauch.-kulturool. zhurn. – 2011. – № 15 (233). – Rezhym dostupu : www.relga.ru/Environ/WebObjects/tgu-articles.

Надійшла до редколегії 09.10.13

УДК 351.858

Вікторія КЛІМОВИЧ

*Національна академія державного управління
при Президентові України*

Дніпропетровський регіональний інститут державного управління

РОЗВИТОК ГРОМАДЯНСЬКОСТІ ЯК ОСНОВИ КОНСОЛІДАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА ТА ЗМІЦНЕННЯ ДЕРЖАВИ

Розглядається втілення ідеї громадянськості в реаліях демократичної правової держави.

Ключові слова: громадянськість, громадянська активність, громадянська позиція, демократична держава, державне управління.

Викторія Климович. Развитие гражданственности как основы консолидации общества и укрепления государства

Рассматривается воплощение идеи гражданственности в реалиях демократического правового государства.

© Клімович В. М., 2014

Ключевые слова: гражданственность, гражданская активность, гражданская позиция, демократическое государство, государственное управление.

Victoria Klimovich. Development of civicism as basis for the society consolidation and state strengthening

The implementation of the civicism idea in the realities of a democratic legal state is considered.

Key words: civicism, civic consciousness, civic activity, civic attitude, democratic state, public administration.

XXI ст. характеризується виключною динамічністю у сфері моральних відносин та ціннісних орієнтацій, зміною уподобань та зняттям певних обмежень, що накладаються на життєдіяльність людей. Поступове становлення і розвиток української державності та суспільства активізували формування української нації, а також природним шляхом висунули вимоги до громадянської свідомості українців.

Нині триває пошук загальнонаціональних ідейно-духовних орієнтирів, здатних консолідувати та зміцнити державу. Адже загальновідомо, аби демократія стала реальністю життя, необхідна зацікавленість людей у досягненні суспільно значущих цілей, відповідальність за долю суспільства як за власну, зближення інтересів особи, суспільства, держави та подолання суперечностей між ними.

Вважається, що одним із таких орієнтирів з повним правом може стати ідея громадянськості, яка є ключовою й системоутворювальною ланкою моральної позиції громадян. Ця ідея повинна стати основою взаємодії громадянського суспільства та держави.

Поняття «громадянськість» має багато трактувань, чому сприяє емоційність та певна політизованість його визначення. Серед них: категорія моралі, принцип суспільної взаємодії, соціальний інститут, форма правових відносин тощо.

Серед сучасних дослідників громадянськості можна назвати А. Авраменка, А. Вихруша, Р. Гурову, В. Житневу, Н. Загоренку, М. Козія, І. Марьєнко, Л. Кузнєцову, П. Рогачову, В. Котирла, В. Лисовського, Г. Філіпчука та ін. Більшість науковців визначають поняття «громадянськість» як готовність і здатність громадянина до активної участі у справах суспільства й держави на основі глибокого усвідомлення своїх прав та обов'язків, як сукупність високорозвинених моральних якостей суб'єкта, що передбачає: зрілість політичної і правової свідомості, почуття патріотизму, причетності до історичної долі своєї вітчизни та її народу тощо.

Однак громадянськість як міждисциплінарна категорія майже не розглядається в контексті науки державного управління. Натомість як одне з ключових понять концепції громадянського суспільства і як показник зрілості суспільства та громадянина